

דוקטרינת השויון המוסרי

על גניבת דעת אידיאולוגית

מלווין ג'י לאסקי

פאן טשאי ביקש מאת המורה קונג (הוא קונפוציוס) עצות בענין עבודת אדמה. אמר המורה: כל איכר זקן יודע יותר ממני. כך דיבר גם על עבודת הגינה. גנן זקן יודע יותר ממני.
טסו לו שאל: אילו שמך הנסיך של מאי בראש ממשלתו, מה הדבר שהיית עושה ראשונה?
קונג: קורא לדברים ובריות בשמם. כלומר, בכינוייהם האמיתיים. למען יהיו הדברים נכונים.

עזרה פאונד. המורה לקולצור (1938)

האידיאולוגי. היא דנה בהנחות היגיעות של ה-Guardian. Observer וחוג קוראיהם הנאמן מבין משתתפי הדיון. האמנם באמת אין הבדלי מוסר בין שתי מעצמות העל? מהיכן נובעים מונחי "מאזן האימה" ו- "האחדות הסימטרית של המוסר"? מהם הכוחות הפוליטיים (וכן ההיסטוריים) העכשוויים המולכים אל מה שאין פרנסואה רבל קרא "דה-לגיטימציה של המערב"? כפי שהוא מעיר באירוניה: "הציביליזציה הדמוקרטית היא הראשונה בהיסטוריה התולה בצווארי עצמה את קולר האשם רק משום שמשטר אחר מבקש להשמיד אותה..." אכן, המערב נמצא בסכנה פן יהפך לקורבן מרצון. דה-לגיטימציה עצמית מעין זו תיעשה וודאי בהתלהבות ושקיקה. חסרי תקדים מאז התגאו כמה מלכים בימי הביניים במוצאם הממזרי.

גברת קירקפאטריק לא רוותה נחת ואופטימיות יתירה בימים ההם בלונדון בין מבקריה משולחי הלשון; ואני חושש שאפילו בבירת ארצה, בווינגטון, בין אמריקאים המבינים לליבה. אין היא אופטימית יותר באשר להנחתה הבסיסית. אני מצטט את מסקנתה הלונדונית.

אם אין עוד אפשרות לערוך אבחנה בין חרות לרודנות – ארה"ב היא חברה חופשית; בין הסכמה לאלמות – חברה המבוססת על הסכמה; בין חברה פתוחה וסגורה – חברה פתוחה. כי אזי התרופפות יסודותיה של הציביליזציה הדמוקרטית המערבית המובהקת הרחיקה לכת והמצב חמור בהחלט.¹

איני בטוח כלל ועיקר ש"המבט האירופאי" שלי יהיה יותר רווי תקוה. הגם יהיה בו מעט יותר דיוק (או במקרים רבים. פירוט מדכא) באשר למהותם של משתני "דוקטרינת השויון המוסרי". מי הם בעלי הדוקטרינה ומה היא הסכנה העכשווית. כל אלו עשויים להצביע על מגבלות השפעתם האינטלקטואלית. לפני זמן לא רב פורסם מאמר ראשי בטיימס של לונדון תחת הכותרת: "רצח הוא רצח" (Murder is Murder) אשר קבע כי

קודת המוצא הראשונה שלי הם דברי הנשיא רייגן בנושא המחלוקת שבין המערב למזרח:

לדמוקרטיה בעיות קשות של עוולות חמורות. ועליה להתמודד עם בעיות אלו. אך אסור שהדבר ימנע מבעדנו אבחנה מוסרית מכרעת בין השיטה הפלורליסטית המודעת לעוולותיה וחסרונותיה. לבין שיטות המצדיקות את פגמיהן בשמה של אידיאולוגיה טוטליטרית.

אכן, דברים כדורבנות. השאלה היא רק אם יש להם גיבוי במעשה. שהרי אין ספק שההכרה בפגמים וחסרונות לכשעצמה איננה בבחינת הישג סוציאלי ראוי לשמו. כל עוד לא משכיל הממסד הנאור לדלות מתוכו די אנרגיה ודמיון פוליטיים על מנת לעשות משהו חיובי לתיקון הפגמים. ככלות הכל. השיגרה שהייתה לפולחן של "ביקורת עצמית בולשביט" גם בה ניתן לראות מעין הכרה בחסרונות; ומאז המלחמה האחרונה של לנין ב-1922 ועד דבריו הראשונים של גורבצ'וב עם עלותו לשלטון. מודים הסובייטים בריש גלי בפגמי הביורוקרטיה, הסירבול, האלכוהוליזם, העבריינות ועוד. אלא שבפועל לא נעשה דבר במרוצת כל תכניות החומש הקשוחות לתיקון עוולות אלו.

נראה איפא שהדמוקרטיה. כל עוד אין הן מטפלות ביעילות ומרץ באותן "עוולות חמורות". נוטות גם הן ליפול אל חיק שגרת טכסים מתוצרת עצמית "המצדיקה את פגמיהן" בשם אידיאולוגיה מחמיאה של ביקורת עצמית.

נקודת מוצא שניה מן ההכרח שתהיה מעוגנת בעימות הידוע של ג'ין קירקפאטריק עם בעיה זו – איך זה שאבחנות מוסר מכריעות מסוג זה אובדות למעשה. וכיצד זה חברה פתוחה, משגשגת. בקורתית ומתוקנת נימשלת חזור ושוב למשטר רודנות של מפלגה אחת. סגור ומוכה עוני. ג' קירקפאטריק עסקה בנושא זה מספר פעמים, להבלטה מיוחדת זכתה הרצאתה ב-Chatham House (המכון המלכותי ליחסים בינלאומיים) שם העזה לתקוף חזיתית כמה מבעלי הדוקטרינות של שויון מוסרי במבצרים

1. Jeane Kirkpatrick, "Doctrine of Moral Equivalence," London, April 9, 1984.

מלווין ג'י לאסקי. מבכירי העתונאים במערב. עורך ENCOUNTER. לונדון. מספריו: The Hungarian Revolution, Africa for Beginners, Utopia and Revolution ועוד. מאמרו הנוכחי מתפרסם ברשות ENCOUNTER.

בקפיטאליזם! דוגמה אופיינית לאוריינטאציה זו של *a la gauche* הוא ג'ק לאנג. משרי ממשלתו של מיטראן, בעוד אלן דה בנוא אופייני ל- *a la droite*. לאנג מתעב את מה שהוא מכנה "אמריקניזציה" בעוד בנוא רועם וזועם כנגד ה"דקאדנס" המערבי והמאמין (כך לפחות הוא אומר) שהמערב "האמריקאי" גרוע מהקומוניזם. ב- *Le Monde* (20.5.1981) צוטט כדלקמן:

האמת היא שקיימות שתי צורות בולטות של רודנות. שונות מאוד זו מזו בטבען והשפעתן, אך שתיהן מעוררות אימה. הראשונה, במזרח, כוללת את הגוף, רודפת אותה. וממיטה עליו חורבן אך לפחות היא מניחה לתקוה להתקיים. האחרת, במערב, יוצרת רובוטים מאושרים. זהו גהינם ממוזג אוויר בו נרצחת הנפש.

אך תהיה זו טעות וקוצר ראות להניח שהמדובר הוא אך ב"איזון" תכונות הרשע התרבותיות של "שתי" המעצמות הטוטליטאריות. התגברות המסע האנטי-אמריקאי אחר המלחמה, שהיא מסורת צרפתית מושרשת במלחמתם כנגד הפרימיטיבים מעבר לים הבאים להשקיע את התבל במדמנת "אמריקניזציה". מטה את לשון המאזניים, והכיוון ברור. כפי שמציין זאת אלן דה בנוא האומר שאפשר להכניע בלית ברירה לרעיון הבלתי נעים של "חבישת כומתה של הצבא האדום בבוא העת... אך איננו יכולים להעלות על הדעת שכללות הכל יהיה עלינו לבלות את שארית חיינו באכילת המבורגרים בברוקלין". הרי לך איפה המרצע המציץ משק השיוויון המדומה. כף אחת של איפה משקלה רב מהאחרת. יש בין השווים מי ששווה פחות.

נזכרתי בגילה המופלג של הונאה אידיאולוגית זו אגב קריאת דברי הספד על רוברט וודרוף – ממייסדי קוקה-קולה שמת בגיל 95 באטלנטה.

החברה שניהל הייתה כה מפורסמת עד כי די היה שהקריקטוריסט של פראבדה ישרטט את קווי הבקבוק של קוקה קולה על מנת שכל אחד ידע, שזהו סמלו של האימפריאליזם האמריקאי. או קוקקולוניאליזם...
(דיילי טלגרף 3.9.85)

השמאל הצרפתי ברגישותו למשחקי מלים, אהב את הביטוי "קוקקולוניאליזם" על הקשו האנטי-אמריקאי (בעוד הימין הצרפתי חייב להסתפק היום בביטוי אפור כמו "מקדונלדיזציה"); אבל אפילו במצב הנסיגה היחסית בטיעוני ההווה – הכוללים בין היתר את קאמי וסארטר, ריימונד ארון ואנדרה מלרו, גיימס בורנאם ודוד רוסט – בכל זאת לא נעלמו השוואות חלקות לשון מן הסוג קוקה קולה – קולימה. על כפות המאזניים הונחו זה כנגד זה אכזריותו של מחנה עבדים בגולאג הארקטי וטעמו התפל של משקה תוסס. מה צר שזאן פול סארטר נאסף אל אבותיו בטרם היה סיפק בידו לראות כיצד האמריקאים, באינסטינקט חדשנות, שינוי ושיפור בלתי נלאה, עשו את הלא יאומן – הם שינו את הנוסחה של קוקה קולה. וזו אכן הצרה עם הקפיטאליזם האמריקאי המפגר והמגושם, ותרבותו המאוונת: הוא משתנה ללא הרף, וזאת, תוך שיפור מתמיד של מוצריו.

מקרה אחר, אופייני מאוד, היה תגובת הצרפתים לשני סרטים דוקומנטריים בטלביזיה, הביקורת הצרפתית מלאה תשבחות לסרט האמריקאי המפורסם "היום שאחרי". התיעוד המפרט את מעשי ההרס של פצצת אטום, ההשמדה הבאה בעקבות קרינה גרעינית, מותם של ההמונים ערים שהיו לעיי חרבות – כל אלו נתקבלו בחיבה אמיתית, ולסרט נקשרו כתרים של חדשנות אמנותית. מעשה בעתו שבשום אופן 'אין להחמיץ' וכו'.

"...המדינה הטוטליטרית הראשית, בריה"מ, היא גם הספק הראשי, התומך והיוזם של הטרור כאופן פעולה פוליטי בעולם הלא קומוניסטי."

קביעת הטיימס הוכחשה במהרה באחד מאותם האינטלקטואלי של האיש, אחד מאותם אנשי Oxbidge, דמות חינוכית נעלה החברה במועדון מטפסי האורסט וחוקרי הקוטב. "הוגן למדי" כותב סר ג'ק לונגלאנד על הדברים בטיימס, "ואנו מוחאים כף בהתלהבות. אך מה באשר ל"עזר שכנגד"? והעזר שכנגד שהוא מציע, כיוון שהדבר "הוגן למדי" וראוי למחיאת כף ולהבת, היא

ארה"ב היא הספק הראשי, התומך והיוזם של הטרור כאופן פעולה פוליטי במדינה כמו ניקרגואה, שאינה בהכרח קומוניסטית.

ראוי לתשומת לב כי בעל הדוקטרינה שלנו הוא בעיני עצמו אדם שקול ושפוי המהלך בשביל הביניים, הוגן וללא העדפות של איפה ואיפה. הוא אנטי סובייטי, אך בה במדה הוא אנטי-אמריקאי; שכן שתי מעצמות העל כאחת תומכות בטרור. הוא ניאוטרי במובהק כשופט בין מתגוששים. אין זה משנה לו שהגוש הסובייטי שולח חימוש רב למחתרת האירית המחשלת במדיניות הטרור אזרחים וחילים בריטים. סר ג'ק לא ינהג בהם חלילה איפה ואיפה. סר ג'ק מזכיר לי את מפקד המשטרה הפרוסית בברלין של 1932 שביקש להבטיח את ערנותו המוסרית-פוליטית על ידי שהתפאר במספר שווה של נאצים ואנטי נאצים בתאי הכלא עליו היה מופקד...

חוששני שהפרשנים בבריטניה מרבים לאחרונה ללכת שבי אחר אידיאולוגיה דו-פרצופית זו. יתירה מזו, יש מהם הפונים מהשוואות בהווה אף אל שכתוב פרקים מההיסטוריה על פי אותה נוסחה של מאזן מלאכותי של מעשי שגגה לעומת מעשי פשע מכוונים. מקרים חריגים לעומת עולה מתוכננת. כך, למשל, כותב (בסאנדיי טיימס השמרני – 1.9.85) הסופר והמבקר הצעיר א.ג. ווילסון את הדברים הבאים:

...קשה לדעת מה מעורר יותר סלידה: מעשי האונס הברוטלים שביצעו חיילי הצבא האדום בנשות גרמניה בשנת 1945 או העליה העצומה בשכיחות מחלות המין באירופה לאחר כניסת האמריקאים למלחמה.

בעוד התפיסה הבריטית בדבר "השוויון המוסרי" חופשית בדרך כלל מאידיאולוגיה, ועל פי רוב נעדרת הקשר פוליטי של שמאל-ימין – והיא בעלת גוון עמום משהו של צער, חרטה ועלבון שהנה (אוווי!) אימפריות אחרות עושות היום את ההיסטוריה – הרי שבאירופה מצב העניינים שונה. רבל הזכיר לנו, בספרו החדש והמצויין, **כיצד גוועות הדמוקרטיות?** שיסודות אינטלקטואלים בצרפת, בשמאל ובימין, עשו יד אחת על מנת למוטט את קונסנסוס ההגיון הפשוט המפריד בין דמוקרטיה ורודנות. בין ברית הגנה כמו נאט"ו לבין מכונת מלחמה שנועדה להרחיב את גבולות האימפריה הקומוניסטית. דוקטרינה זו ניוונה כאן בחלקה מיסודות אנטי-אמריקניים ישן ומשורתי, מסנובים תרבותי שמקורו בפאריס הסולד מהוולגריה הטרנאנס-אטלנטית, ולא מעט גם – בעיקר בשמאל שם כתבי סולזניצין ופרשת סאחרוב הפכו סימפאטיה פרו-סובייטית גלויה לבלתי אופנתית – מתיסכולם של אידיאולוגים עיקשים, שאם אין הם יכולים להזדהות עם מוסקבה, הרי שכפיצוי יכולים הם לשנוא את ושינגטון יותר שאת. שהרי, אם רוסיה איננה עוד אוטופיה מושכת, חייבת אמריקה להיות מקור שנוא עוד יותר של ריאקציה וקונטר-רבולוציה.

והנה כך, אנו זוכים ב"פארדוקס אירופאי" לפיו האכזבה בשמאל מ"גן העדן של העמלים" כרוכה בהכפלת האנרגיה של האנטי-אמריקניזם, בנפול הסוציאליזם, הגבר מאבק

אנטי-סוציאלית ומוצא לנכון לזמן את הגברות הנכבדות לבדיקה קלינית נוספת וממושכת. ה-ק.ג.ב אינו מגלה בהכרח סובלנות כאשר הדבר כרוך בהפגנות מול בסיסי הצבא האדום. הגברת קינוק מבקשת שיוויון אדם המפגנות כולן. אך נראה שכמה מהן שוות פחות. אם הן קיימות כלל.

מתרחש כאן משהו שארטור קסטלר ניתח פעם במסה מבריקה כ"נורוזה פוליטית". ארטור קשישא היה רווה נחת וודאי בדרכו הקודרת. המיזנטרופית משהו. ממראה מאות אלפי צעירים גרמנים. פציפיסטים מושבעים. אקולוגים. מתקדמים. וידידי נפש אחרים של התבל הירוקה, והנה הם מביעים חרדה גדולה ואימה אוטנטית מפני הצבת טילים אמריקאים מחרחרי מלחמה נוראה – ובאותה העת ממש מתעלמים כליל ולא נבהלים כלל (באופן המעורר חשד מה) מפני טילי ס.ס. 20 של בריה"מ, אשר מאות מהם כבר מוצבים, ומכוונים היישר אל ראשם במרחק תעופה של דקות מספר! החרדה האוטנטית כל כך היא איפא סלקטיבית; וניתן לעוררה ולכבותה בהתאם לצורך. לבסוף, כאשר המלחמה ברחובות ובדרכי הגישה אל הבסיסים האמריקאים נסתיימה בתבוסת המפגינים. ובסיסי נאט"ו הותקנו בהתאם. הראו סקרי דעת קהל נפילה ב-ANGST. עקומת החרדה ירדה פלאים בקרב כל שכבות הציבור. שכן חרדה היא מצב בו המוני בני אדם מתחילים לצוות שהם מפחדים. בפועל כיום, כפי שהיה הדבר בדרך כלל בהתגוננות האפקטיבית של מערב אירופה בפני ההתפשטות הסובייטית מאז הקמת ברית נאט"ו, לא היה צורך לחשוש משום דבר לבד מן הפחד עצמו.

הפגנות באות והולכות. ופראי היסטוריה מן הסוג של "עשה זאת בעצמך" נגוזים במהרה. אך במה שעלינו לעסוק כאן הוא בנסיון השיטתי. המתוכנן לטווח ארוך. של התרחקות שווה, לפחות להלכה. בין שתי המעצמות לבין אירופה המערבית; אך למעשה, ישנו רק קנה מידה אחד למדידת הריחוק בפועל: והוא המרווח הטראנס-אטלנטי. ההתרחקות הגדלה בין אמריקה לבין בני בריתה בנאט"ו. הפער ההולך ומעמיק בין הדמוקרטיה הטרודות בעניינהן, המתחילות לחשוך זו בזו בהעדר נאמנות ליעדן המשותף. הוא היעד שבזמנו הן ראוהו כעקרוני לקיומן.

ועוד שתי דוגמאות של גניבת דעת בנושא ה"Equivalence" וה"Aquidistanz" המתארות בפועל את הקוד האופרטיבי של האנטי-אמריקאניזם המחדש. לפני זמן מה, נתמנה איש הכנסיה האנגליקאנית, ד"ר גנקינס, כומר רם מעלה ופיקח כמו שד, למשרת ארכיבישוף בדרהם. כזכור לוותה הכתרתו בקטדרלה הגדולה של יורק בברק שהרס את מגדל הכנסיה. בנאום הכתרתו נשא גנקינס דרשה בה קרא להתחדשות הנצרות על ידי "תיאולוגיה של שחרור" (Theology of Liberation) ובכך, את מי היו אמורים התיאולוגים לשחרר. את עדרי המאמינים במזרח אירופה שחירות פולחנם מוגבלת או שנשללה מהם כליל; כלל וכלל לא. הוא ביקש להתמודד באויב האמיתי, ומי הוא אויב נורא זה: "הוא זה אנחנו" כך גנקינס במשפט שיזכר לנצח. אנחנו זקוקים לשחרור – הבריטים מאבטלה כרונית. הצרפתים מנהיגים ההדוניסטים, הגרמנים מטירופם הוורוקהולי, האמריקאים מחרחורי המלחמה שלהם וכו'.

בראש לוחמי "התיאולוגיה של השחרור" בגרמניה ניצבת התיאולוגית הנודעת ד"ר דורותיא סילה. מטרוניטה כבודה זו כותבת שירה, לוחמת לזכויות הנשים (לא, לא על גדות הנילוס או הגנגס אלא על גדות הריין ובחבל הרוהר). בימים אלה עמלה היא קשות על הרחקת אמריקה של רייגן משאר העולם. לאחרונה סערו הרוחות בציריך והשויצרים נחלקו בשאלה האם להניח לה להשמיע מעל גלי האתר את דרשתה, המכונה בפיה "תפילה למען ניקרגואה". בדרשתה מכונים האמריקאים Mord-brennern, כלומר "המסיתים לרצח" ובראשם ניצב "נשיא

ואז, מקץ זמן מה, הופיע על המסכים איב מונטאן עם סרטו. הזמר הנודע שימר משנסוניו לסטאלין וחרושצוב התעשת אחרי סולזניצין וסאחרוב. והגיע למסקנה שתוכניותיו של הקרמלין לגבי מערב אירופה הם הסכנה העיקרית לתרבות וחירות. גם בתוכניתו הוצג "היום שאחרי"; היום לאחר נפילת מערב גרמניה בידי הרוסים, והיום בו צרפת עורכת הכרות ראשונה עם הכובש הסובייטי שחייליו חובשים כומתות של הצבא האדום. הביקורת בצרפת מהרה לקטול את הסרט. "היום שלאחרי" של איב מונטאן היה לדבריהם נעדר מסר ושלא בעיתו, תעמולה גסה, וולגרית ותו לא. הראה על המסך תינוק, צבע אותו כנידרש מקרבן של קרינה גרעינית והמסר עובר ועובד; עובד באופן כה מוצלח עד שאנו נחפזים לחתום על עוד עצומה הקוראת לפירוק נשק או הקפאת ייצורו ורצים להצטרף לעוד הפגנה contre les americains. אבל נסה להראות קצין ק.ג.ב. האוסר תבורה של אינטלקטואלים סוטים בפאריס, וברור מאליו שאינך אלא (וזה היתה ביקורת העתונות שזכה לה איב מונטאן לרוע מזלו גם בעיתונות הגרמנית שראיתי) מחרחר מלחמה מן הסוג השפל ביותר המעז לערער על רשעותה של אימפריה הרשע הממיתה תינוקות בקרינה רדיואקטיבית.

זוהי איפא דוגמה מאלפת של מוסר כפול, מוסר כפול בחיים – מוסר, מוסר מסוג אחד המיועד ללוחמי השלום – והוא כולו רוממות וטוהר וחיוניות, והאחר שנועד ללוחמי חירות והוא טעות קטלנית וסכנת נפשות.

מיצד פועל קוד הסימטריה

על הגרמנים חביב הביטוי "Aquidistanz" שפירושו מרחק שווה, והוא עדיף בעיניהם על ה-Equivalence האנגלי שהוא פסול בעיני טהורי השפה והגזע על שום היותו Schlagfremdwort (מלת סיסמה נוכרית). הרעיון שמאחורי הביטוי בא לציין שהמרחק בין גרמניה לבין שתי המעצמות שווה על דרך המשל. וכי מרחק זה יישמר אם הביקורת, הדחיה וחוסר האמון כלפי שתייהן יהיה שווה. כיוון שכן, תנועת השלום והירוקים יצהירו חגיגות על התנגדותם הן לטילי סאם-20 הסובייטים המוצבים במזרח והן לכוונת נאט"ו להשיג מקצת איזון צבאי על ידי הצבת טילי פרשינג וקרוז על פי בקשתן של כמה ממשלות במערב אירופה. אך כיוון שכל נסיון להתקרב לבסיס טילים סובייטי משול להתאבדות מרצון, מקיימים הירוקים ורודפי השלום של גרמניה את הפגנותיהם הסוערות כנגד הבסיסים האמריקאים בלבד. זהו חוסר איזון נוח למדי שכלל אינו מטריד את מצפונם של מקצועני השלום. כפי שאין הוא מטריד גם את מנוחתו של המטכ"ל הסובייטי.

בביקורו האחרון של ניל קינוק במוסקבה, הייתה זאת אשתו של מנהיג הלייבור הבריטי, גברת נאה ואשת לפידות, אשר אמרה למנהיגי הקרמלין בדיוק מה היא חושבת על הנשק הגרעיני והמפגינים נגדו.

"הגנתי בעוז רב על עמדתה של תנועת השלום במערב", אמר הגברת קינוק. "הבהרתי זאת הבהר היטב שאילו נמצאו בסיסי טילים סובייטים בגרינהאם קומון לא היתה התנגדותי נופלת מזו שיש לי כלפי נוכחותם של הטילים האמריקאים".³

זוהי דוגמה אופיינית של ראייה סלקטיבית בנושא השוויון כביכול של שתי מעצמות העל בעיני תנועות השלום האלימות. אפשר לתהות כמובן האם הגברת קינוק וגדוד לוחמיה בגרינהאם קומון מעלים על הדעת שאילו היו שם שומרי הצבא האדום, המגינים על בסיס הטילים שלהם בגרינהאם **קולקטיב** קומון, התנהגותם לא היתה סובלנית ומתחשבת, כזו של שוטרי ברקשייר המקומיים. צפוי היה חוששתי. שסניף ברקשייר המקומי של הקליניקה הפסיכיאטרית הנודעת לשמצה של הקרמלין עשוי היה למצוא עניין בסוג זה של תמימות

למרבה הצער סייג מטודי, שכן הכמות המצטברת של המציאות גסת הרוח מרדדת את עוצמת השפעתה. על רקע נימוסיו המאופקים של המערב, ביטויים מן הסוג הנ"ל נשכחים ללא הכר, או נדחקים במהרה. כמעט ולא נמצא איש מבין הגרמנים עמם שוחחתי שיכול היה להזכר במקרה דומה מספר שנים קודם לכן. באותה עת (אוקטובר 1977) נזדמן לגרמניה לאוניד זמייטין, הממונה הסובייטי על מה מה שמכונה בניהם אינפורמציה והנדוע בחלקת לשונו הקשוחה. לאחר שנשא את הרצאתו במינוך, הגיעה עת שאלות הקהל. אחד המאזינים פנה אליו ברוסית וכהקדמה לשאלתו ציין ששמונה מבני משפחתו מצאו את מותם במהלכה של מהפכת אוקטובר. זמייטין הזועם, כמי שהריח את צחנתו של כופר וקונטר-רבולציונר, קטע אותו בצווחה: "אני רק מצטער שאתה לא היית התשיעי!"

עתו מערבי גרמניה דיווחו למחרת בהרחבה על המקרה, אחד מהם תחת הכותרת: "שר סובייטי אומר: חבל שאתה לא מת." כפי שכבר רמזתי, קשה מאוד לשמור מקרים חמורים כאלה בזכרון כאשר, למרות כל האיומים הנשמעים ממזרח בנוסח הידוע של "לקבור את המערב", אתה נקרא שוב ושוב להרגע, להתקיים יחדיו, לבצע עיסקות כלכליות, לבנות יחד "שותפות של הגנה". מצב זה מעודד "כפל מחשבה" נוסח אורוול, כאשר ברמת חשיבה אחת מנוקזות העובדות הלא נוחות אל חור שחור של שכחה מודחקת וברמה האמוצינולית הנעדרת שיקול דעת הולכת וקונה לה שביטה סכיזופרניה אידיאולוגית שהיא אסונה של אצת הקהל במערב.

ישומו של מצב זה מצאנו זה לא כבר במשבר שפקד את הקונסנסוס המסורתי במדיניות החוץ הגרמנית. איור קודר של הניתוח שלעיל ניתן בוועידתה של המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הגרמנית. על פי הרצאתו השנויה במחלוקת של אנדריאס פון בילוב:

בטחונם של עמי אירופה הובטח מאז 1945 על ידי שתי מעצמות מנצחות 'במלחמת העולם השנייה, ארה"ב ו-בריה"מ.

על פי אחד מפרשניה המדיניים של גרמניה, מה שצריך היה להאמר הוא זה: (Die Welt, 12.9.85):

הסובייטים כבשו את מחציתה של אירופה, ומסרבים לאפשר הגדרה עצמית לעמים שבשליטם. בריה"מ, על ידי שחילקה את גרמניה ואת אירופה לשניים, יצרה מתח פוליטי שהוליד בהכרח למירוץ החימוש שבין שתי הבריתות של אירופה. נאט"ו וברית ווארשה.

מחציתם של הליברלים מן השמאל עדיין חושבים כך, אך המחצית השניה מאמינה גם בכך וגם בהפך ממנו.

אם דוקטרינת השויון המוסרי או "Equidistance" עדיין מוגבלת, ובשלב זה לפחות, תלויה על בלימה, מטושטשת, מעוררת חשד, זו ערכית ובאופן עקרוני שלילית מדי למען תהווה אידיאולוגיה רבת עוצמה ומשכנעת היכולה להטות את אירופה מדרכה הנוכחית – האם קיים חשש לשיונו? האם נראה באופק ד"ר מרקוזה חדש, או שמא יהיה זה ד"ר מבוזה, אשר ידע להפוך סתירות מציקות להגיון צרוף? האם אפשרי שיקום אסטרטג-תועמלן וחתרן כה מוכשר, שידע – בימים אלו של סתגלות אידיאולוגית נינוחה – ליטול מהתנועות האלימות את הנטיביזם הנוכחי ולהפכו לאשליה רבת עוצמה וחיונית של אידיאל חיובי, משכנע ואוניברסלי, מאין "מחנה שלישי"?

ולבסוף, אם אחיזת עיניים מן הסוג הנזכר הייתה צוברת כח ומשגגת, האמנם מצויים די כוחות אינטלקטואלים במערב –

ברית המוות" המתכנן "את מותם של מאות אלפים אם וכאשר ירצה בכך..." השוויצרים הקפדנים והשמרניים מטבע בריאתם, רגשו הפעם. ה-Neue Zürcher Zeitung נחרד מהערה אחרת של הגב' סילה: "בארה"ב שליט השקר, והוא מעשה שטן בדיוק כבימי היטלר." עורכו של העתון השוויצרי המכובד הגיב בנימה של צער על דברי הבלע הללו: "בימים בהם מקובלת עדיין מידת מה של מוסר פוליטי באמצעי התקשורת שלנו, המשתמש בלשון מן הסוג הזה חייב לפסול עצמו..."

סכיזופרניה אידיאולוגית

אלא שככלות הכל השאלה היא, מה קרה לקני המידה של מוסר פוליטי, יושר אינטלקטואלי ואיכות לשונית? מדוע חלה בהם התדרדרות כזאת בכל מרכזי החיים החשובים באירופה – ולא רק שם.

ואל שאלה זו יש להוסיף עוד כמה שאלות ותהיות עליהן לא קל יהיה להשיב, אלא שחייבים לשאול אותן.

ראשית, מהי חשיבותה הממשית של דוקטרינת השויון המוסרי – או, אם לדייק – "הלא-מוסרי"? האם היא מוגבלת לחבורה שולית של בריטים תמהונים, למסוחרר רהב צרפתי זה או אחר ולפרץ גס רוח של מזג טבטוני מעורער. ואם כך הדבר, האם לא מן הראוי היה כי נתמקד בזרמיה המרכזיים של ההגות המערב אירופית? שכן אלו – אל נשכח, מעוגנים היטב ב-40 שנות סולידריות טראנס-אטלנטית של העדפה אמריקאית, פרי ריאליזם אירופאי מפקח. או שמא יהיה זה מעשה של הונאה עצמית מצידנו להניח שאם נצחנו "בקרב על טילי פרשינג וקרוז", שב על כנו הסטאטוס קוו והוכיח את מוצקותה של הברית בין הממשלות, והנה אנו בטוחים מפני סחף פנימי מעשה ידי מיעוטים אלימים וחתרנות סובייטית המנסה להטיל אימה באמצעות תעמולה מתוחכמת?

ושנית, אם דוקטרינה זו של "שויון" או "שמירת מרחק" מן המעצמות – וכפי שצינתי, היא פועלת לטובת מעצמת-על אחת – היתה נעה מן השוליים אל מרכז הבמה הפוליטית-דיפלומטית, ורוכשת לעצמה מהלכים של ממש בדעת הקהל של מעצמות המשנה במערב, האם היה בכוחו של תהליך זה לערער באופן משמעותי את מאזן הכוחות הצבאי, (כפי שמקווים הסובייטים) או אפילו לגרום להפיכת בריתות על פניהן? האם זהו רק חשש שווא? ואם נוהגת ממשלת פנדריואו למשל, יותר ויותר כאילו היתה יוון חברה בברית וורשה ולא בנאט"ו, והאם אין בדוגמה זו הוכחה לכך שדי בשיוני אלקטורלי בלתי צפוי על מנת להפוך על פיו את סדר הקדימויות בהגנה על המשטרים הדמוקרטים ולפגוע במבנה הבסיסי של בטחון המערב? האם שנינו כזה, לכשישתנו התנאים. ניתן להעלותו על הדעת בבריטניה בה סקרי דעת הקהל מעדיפים לפי שעה את מפלגת הלייבור על ממשלתה של מרגרט תאצ'ר, או בגרמניה בה הסוציאל-דמוקרטים פנו עורף במדה לא מועטה לעמדתם המסורתית בזכות סולידריות אמריקאית-מערבית?

השאלה המכרעת היא: האם בהעדר דיון פורה שיש בכוחו להפריך טענות נגד – ורק מעט ממנו קיים בפועל: לונדון (עם ה-בי.בי.סי. היהיר שלה) אילמת למעשה, וושינגטון (אפילו בעידן "אשף התקשורת הגדול") פיה חסום – האם יהיה איפא בכוחה של המציאות בפועל לשכנע, למרות עיוותי התקשורת הממעטיים בחומריתה הממשית! זכור לי מקרה אופיני מביקורי בבון. דיפלומט סובייטי בכיר, שהוא גם חבר בוועד המרכזי של המפלגה, איבד את סבלנותו ואת נימוסיו הדיפלומטים ובשיחה עם חברי הבונדסטאג הרשה לעצו לצעוק ולאיים. התגובה לגסות רוחו של הרוסי היתה מידית. כפי שאמר זאת אחד מחברי הפרלמנט: "אם זו הדרך בה הם מדברים אלינו כאשר אנו חברים בנאט"ו והאמריקאים הם בני בריתנו, תאר לך את יחסם אילו החלטנו ללכת לבד בתקווה לשמור על ה-'Equidistance'..."

ובכן, גסות רוחו של הקומוניסט הסובייטי יש בו מן החיוב שהרי הוא מזכיר לשומעיו מה צפוי להם, אלא שלחיוב זה יש

4. ראה בין היתר Suddeutsche Zeitung, Frankfurter Allgemeine, Die Welt *
במועד כתיבת של המאמר.

משאלים בחר במידגם מייצג מתוך ספר הטלפונים של מוסקבה ואודסה...! אמריקאים לא נוטים לקבל בימינו את הסברה כי מקור גניבת הדעת העלולה לפלגם ואף להרסם אינו בהכרח מעבר לים. בקרב האירופאים התמהונים, סהרורי הרהב וכפויי הטובה, כי אם אצלם "בבית".

ובכן, בתמציתה השאלה היא זו: אם מאמצי המערב (ובעיקר האנגלו-אמריקאיים) במלחמת הרעיונות כה ראויים לחמלה, כיצד נוכל לעכב בשנים הבאות את המאמצים האנטי-מערביים העקשניים של רפי-הרצון והשכל מלחותר תחת עוצמה היודעת אולי להתמודד עם כלי נשק אך לא עם מלים? האם קיימת תקווה כלשהי, לא רק ל-SDI (יוזמת ההגנה האסטרטגית), אלא (כדברי ג'ורג' אורבן) ל- "Strategic Words Initiative" SWI (יוזמת המלים האסטרטגיות)?

שאלות, עוד ועוד שאלות, וכדברי הזקן החכם מן המשל: "וכי איזו מן תשובה היא זו? ואז, לאחר שהרהר מעט, הוסיף ואמר, שאלות יכולות אף הן להוות מעין תשובה. ■

באירופה המנוכרת, באמריקה הנבוכה – שיהיה בכוחם להדוף את גניבת הדעת הזאת בנימוקים של שום שכל ולצאת במתקפה של הסברה ושכנוע, (ואם מותר לי להשתמש במלה המביכה הזאת) במסע תעמולה?

האם הודאה בספק היא בבחינת הפגנת חולשה? אנו משלמים מיליארדים רבים בתחזוקת הרתעה בטחונית מול "אויב" הידוע לכל כמכונת המלחמה הסובייטית – בעוד שהיכן, לבד מחוגים ההולכים ומצטמקים בהארווארד ובגורגטאון, ובמכון למחקר שימושי אחד או שניים, מתנהל דיון חריף, אינטליגנטי ומציאותי בנושא "השאלה הרוסית" שבלעדיו אנו מדשדשים בשטחיות של כותבי טורי רכילות פוליטית נבערים מדעת המתחזים למלומדים! כתב עת אמריקאי בר-סמכא (ניוזוויק, 8.7.85) טען לאחרונה בביטחון רב כי "גורבצ'וב נהנה בבירור מתמיכת רוב העם הסובייטי..."

כתב ה-New Republic שאל משועשע אם אין זו במקרה תוצאה של משאל דעת קהל של ניוזוויק-פראוודה: ואכן, איזה עורך